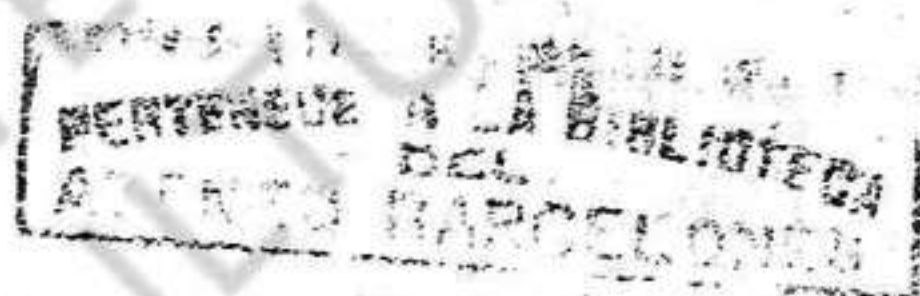

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

MIQUEL COSTA I LLOBERA

L'“Associació per la Cultura de Mallorca” — que gràcies a les circumstàncies actuals ha pogut retornar a la vida, — en junta del dia 10 de juliol de 1923, prenia l'acord de perpetuar plàsticament la memòria de Costa i Llobera, mitjançant la construcció d'un monument a Formentor. Tres mesos després, el fatídic 13 de setembre tancava la porta a tota acció ciutadana, a tota sensibilitat regional, a tota idea encaminada a enaltir els valors espirituals.

Malgrat això, el 24 d'octubre de l'any següent, la mateixa “Associació”, d'acord amb l'Ajuntament de Pollença, i amb la cooperació de totes les terres de llengua catalana, descobria una làpida a la façana de la casa pairal de Costa i Llobera, i celebrava un acte de digna recordança, el ressó del qual encara perdura, i en el que les veus de Joan Alcover i de Mn. Riber s'aixecaren honorant l'alt poeta.

Poc temps després, dels tallers d'“Il·lustració Catalana” sortien les “Obres completes de Miquel Costa i Llobera”, a les quals contribuï dignament la subscripció mallorquina.

Però tot això no bastava encara. Mallorca tenia un deute sobre la seva consciència. A Mallorca li pertocava fer quelcom més perdurable per honorar el record del seu fill predilecte.

L'autoritzada veu d'En Miquel Ferrà s'ha aixecat aquests dies, des de les planes d'“El Dia”, per recordar aquest deure sagrat, i

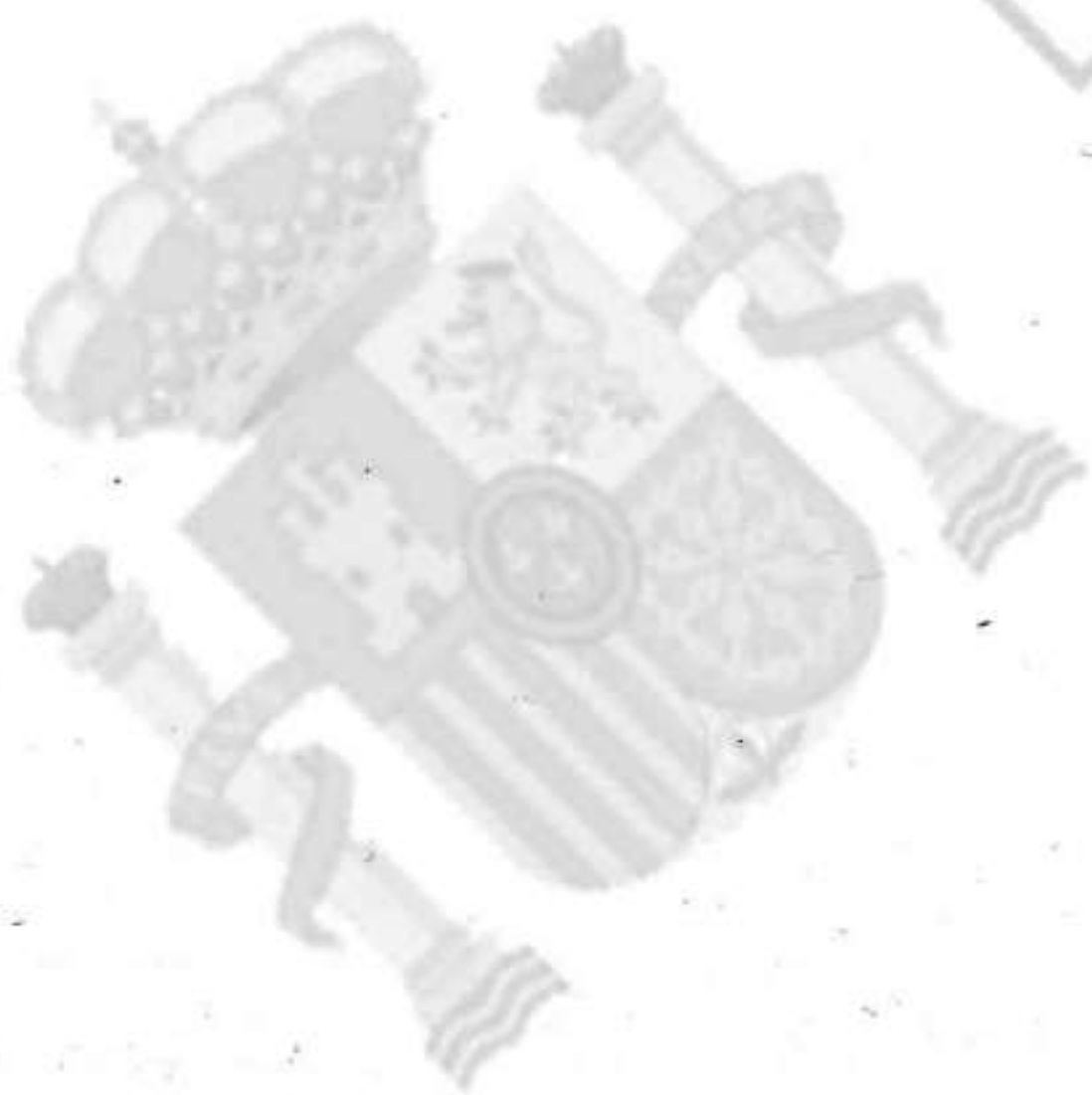
ha renovat la idea de bastir un monument a la memòria de Costa i Llobera, dins el mateix clos de Formentor, la terra que l'alt poeta immortalitzà amb el seu cant.

En Miquel Ferrà ha sabut escollir un moment propici per llançar la seva crida, i a la seva veu respon tot Mallorca redimida. La Mallorca d'avui no és la Mallorca dels set anys darrers!

LA NOSTRA TERRA sent el goig del moment actual. Els seus elements, aquells elements que fundaren l'“Associació per la Cultura de Mallorca”, es senten avui reconfortats. Del foc colgat surten de nou flames que il·luminen. Mallorca està en plena convalescència, recobra les seves energies vitals i es sent el batec del seu cor.

Benhaja la crida d'En Ferrà que ens ha sabut desvetllar el record. El deure es pagarà. Tirs i troians ens hem d'unir aquesta vegada. L'obligació de perpetuar la memòria de Costa i Llobera ens afecta a tots, i la realització plàstica de l'homenatge ens ha d'enaltir a nosaltres mateixos consemblantment.

LA NOSTRA TERRA posarà a contribució totes les seves forces, està disposada a tots els sacrificis, per portar a terme honrós la proposta, escaient i noble, d'En Miquel Ferrà.

INTERPRETACIONS DE LA IRONIA

EN el número anterior de LA NOSTRA TERRA aparegué una lletra del benvolgut amic Joan Estelrich, adreçada al nostre Director, on exposa la confusió que li produïren els meus lleus comentaris.

Distingeix N'Estelrich dues castes d'ironia, cosa que no fa constar en el seu llibre, tal volta per considerar-la del tot òbvia; la de les brometes i la ironia dialèctica i moral que no dic que inventassen els grecs, però de la qual, almenys, ens llegaren la paraula.

Seria ridícul voler alliçonar l'amistós contraopinant; no es tracta d'això en aquestes consideracions ni d'explicar cap tesi amb lluïment, sinó sols de justificar la nota apareguda en el número d'agost de L. N. T.

Els grecs eren irònics per natura i empraven aquesta actitud de l'esperit quasi involuntàriament i això no els privava de tenir una gran capacitat d'entusiasme. Per això l'art i el pensament hellènics en llur plenitud donen la sensació d'un bell joc, olimpíades de l'esperit. Això es pot atribuir fins a alguns herois i si potser no fóra propi retreure l'entremaliat Ulisses, ho seria l'exemple d'Alcibiàdes. El fet de tallar la cua al seu ca i les raons que en dona són de la més baixa ironia. I entre els escriptors citarem els preferits de Rabelais: Llucià de Samossata amb les seves narracions satíriques i Aristófan (amb tot, quin poeta!) que arriba a una ironia més gruixada que la del *vaudeville* típicament francès, fundat en el *quid pro quo*.

Per contra, els profetes d'Israel, majors i menors — En Joan Estelrich s'ha fixat més en els darrers — no manegen la ironia ni per casualitat i és que consideraven providencial llur causa. Tenien la terrible missió d'enviats de Jahvé. De manera que la raó fundamental de no ésser irònics no és l'ésser elegíacs, sinó l'actuar com a delegats de Déu, en nom del qual apostrofaven llur poble amb paraula sublim.

I llur patriotisme, més que circumscrit a un país, era especial-

ment ètnic i no és aquest el cas del particularisme català, que propugnen els mateixos d'ascendència castellana nascuts a Catalunya.

No dic que fossin escaients les ironies barates de què parla la rèplica, sinó que no varen originar la passivitat o *ignominia cívica* com diu amb contundència, i per tant llur efecte perjudicial fou mínim: aquest és el meu punt de mira.

Amb ironies o sense, el fet va ésser que la desigualtat de forces i mitjans era evident i, dins el camp estret del possibilisme, tothom va reconèixer que l'Exposició del Llibre català a Madrid, en plena tirania dictatorial, fou d'una tàctica encertada.

Però l'adversió de N'Estelrich per la ironia no es limita als xistosos del temps de la Dictadura, sinó que al seu darrer llibre "Catalunya endins" parla del sedients noucentistes i diu:

"Els altres, aparentment satisfets amb les façanes d'una cultura artificial [*com que no n'hi ha de naturals,—cultura és cultiu,—voldrà dir artificiosa*] ens ensenyaren l'"humour" o la protesta, la ironia o la rebentada elegant, no gens distinta, si burxéssim endins, en els seus orígens psicològics, de la rebentada vuitcentista. I, naturalment, aquella generació irònica o vagament humanitària, segons els casos, fou la generació dels "deprimits" de 1919 a 1922, els homes que estaven cridats a sostenir els cors i que donaren el més trist espectacle, els uns de claudicació vergonyosa, els altres de desorientació, estroncament o llunyania. Vingué la reacció, però, massa tard; desavinguts, ens trobarem sense preparació per resistir la força adversa. ¡Quina part de responsabilitat no pertoca, per la desolació actual, als teoritzadors de la ironia [*és prou clar que ja no es tracta de les brometes inoperants del temps del poder tragicòmic d'En Primo*] i la depressió que no cultivaren mai els humans estímuls generosos, la fe i el sacrifici, en el jovent que els escoltava! Que endebades—si en teniu de raó, Junoy!—la ironia intentarà explicar la mansuetud".

¿No és això fer, almenys, coparticipant la ironia de culpes que no són seves? D'altra manera hauríem de convenir que té un poder miraculós, ja que ella sola neutralitza l'esforç de polítics i d'altres elements.

Encara que no em senti alludit, bé s'escaurà dir que les pobres ironies que hi pugui haver en els meus treballs inserits en publicacions mallorquines, no remordeixen la meva consciència, ni tendria per què retractar-me'n.

Deixant, però, motius personals sens interès, elevem una mica la qüestió,

La ironia és cert que, en general, està acostada a l'escepticisme que fretura una valor real no sols formal del coneixement i per això no té la ceguera del fanàtic. La ironia és pròxima de la crítica humana, comprensiva i temperada no per temor—ni Cervantes, ni Molière sentien cap estúpida temença quan ironitzaven, com pot passar a irònics d'ocasió de què parla la lletra de N'Estelrich—sinó per motius d'eficiència, ja que donat el medi ambient, donada l'humana natura, l'expressió de molts de conceptes s'hauria frustrat per la coacció o censura social, tan tremenda com la governativa. I és una equivocació creure en la comoditat de la ironia; dels dos exemples eminents citats, malgrat els vels o atenuants que empraren, la crítica irònica de Cervantes suscita un Avellaneda i les comèdies de Molière, la malvolença dels que, jassia en forma genèrica, s'hi veien retratats.

I en el terreny estrictament literari ens sembla més artístic i adient amb l'esperit de Grècia l'amable somriure de les sàtires morals d'Horaci (anomenat injustament per Lamartine, el menys diví dels poetes) que la severitat declamàtoria de Juvenal.

En realitat, però, la ironia no presuposa res, no és substancial, sinó de procediment; així s'estudia en la retòrica entre les figures (de *figere*, fingir) dites "formes intencionals del pensament".

Bergson en el seu celebrat assaig "Le Rire" parla d'una sola ironia i fent una oposició curiosa entre humorisme i ironia escriu: "Tantôt on énoncera ce qui devrait être en feignant de croire que c'est précisément ce qui est: en cela consiste l'*ironie*".

Si reduir a unitat és una de les funcions més genuïnes de la intelligència, (així dels arbres, tan diferents, en feim *l'arbre*), no veig per què no hem de poder parlar d'una ironia que compregui ensems la magnífica de Sócrates i la d'un vianant de les rambles.

En la ironia, bé sia polèmica o de burla, manca sempre una cabal correspondència entre ço que es diu i ço que es pensa. És una simulació—diguem-ho així—que tot ésser de mitjana intelligència entén com a tal simulació. Si fa riure o no, o si serveix per a la dialèctica és indiferent pel cas. Que hi ha calitats distintes d'ironies? És del tot clar; com de totes les coses.

BARTOMEU FORTEZA

UNA ESTRANYA CONEIXENÇA

QUASI podia assegurar que no havia vist mai aquell home. Era un matí quan el vaig veure per primera vegada assegut davant un bar. A la tauleta del davant hi tenia una copeta a mig buidar, d'un agradable color daurat: potser fos conyac; i el tassó de l'aigua clara estava intacte.

Aleshores, jo em trobava dintre un estat de desanimació que de tant en tant solia apoderar-se de tot el meu ésser. Passava distret. Mirava els rètols, els aparadors, el trànsit, els nins i les nines, els cans, els homes i les dones, sense interessar-me per res. Les persones, els objectes, les façanes, tot, tot, em semblava sense importància, silenciós i natural.

Quan vaig passar vagament la vista per aquella renglera humana del bar, l'home que no coneixia em féu un senyal amb la mà. Evidentment, em cridava. M'hi vaig atansar. Assegut i tot, bé es podia veure que era d'una alçària extraordinària, britànica, prima. Tenia les mans creuades sobre el puny del bastó. Portava un trajo clar i un capell color xacolata amb l'ala davantera calada, sota la qual apareixien dos ulls petits blaus, clars, inexpressius, ornats d'unes celles rosses i clares. El seu nas era llarguíssim i recte, d'una rojor brillant que ressaltava sobre el mat de les galtes magres; era un rostre net de pèl.

No hi havia dubte: era un home que posseïa certa distinció remarcadíssima; la distinció de tot home ric que abans era pobre i que s'ha esforçat a buscar la cultura superficial, necessària al seu nou estat. L'home del trajo clar em féu ofrena d'una copa de licor.

—Vós no em coneixeu—me digué amb nerviosisme.—En canvi, jo ja fa temps que us veig passar per davant aquest bar.

No us estranyeu. A l'hora que vós passau, jo, invariablement, m'estic assegut aquí mateix. No m'interessa saber qui sou vós. A canvi d'aquesta meva confiança que tenc posada en la vostra persona, no tracteu d'indagar qui puga ésser jo.

—Us sorprén tot això, veritat?—va seguir dient-me aquell home.—No n'hi ha per menys. Em sembla que una vegada que m'haja explicat, em disculpareu... Que em dispensareu la irrupció que, sense cap mena de dret, faig dins la vostra vida tranquil·la, d'home de molt pocs mals de cap. Però, així mateix, abans de prosseguir la nostra conversa caldria fixar quelcom que anomenaré bases mínimes. Jo us diré qui som jo—tenint en compte que només sabreu el que bonament us vulga dir—i també qui sou vós.

Sou, abans de tot, una bona i bella persona. Sou estranger. Per les vegades que per casualitat hem ensopegat per aquests carrers sé a quina feina us dedico. Ignor el vostre nom; vós tampoc sabeu el meu. Treballau. Feis vida tranquil·la. Us divertié tant com permeten els vostres mitjans. Us plau la cervesa negra del bar alemany de l'Avinguda X; per un "bock" i una bella i interessant companya tal vegada féssiu l'ullastre esbrancat... No, no cal que us torneu vermell; no cal obrir aquests ulls com a taronges, ni fer aquestes ganyotes de sorpresa. I encara més: sé que us agrada assistir a les funcions del cinema del carrer H, on, invariablement, preneu seient a un mateix lloc. Per a mi això sou vós. No m'importa res més. Deposit la meua confiança en vós i aquesta seguretat és la que m'obliga a barrejar-me en la vostra vida, sense que vós, naturalment, m'ho demanéssiu.

Qui som jo? Som un estranger com vós. Fa vint anys vaig venir-hi i em som fet ric. Vaig emigrar perquè no podia estimar la meua terra. Em semblava esquifida. Hom no podia moure's; amb el pensament, amb els ulls, tothom burxa tothom. Vaig anar-me'n de la casa pairal quan només restaven dintre les seves parets una germana lletja—a la qui la seva lletjor i mal geni no havien de permetre casar-se—i un germà major que jo; essent ell l'hereu de casa, la part que em pertocà fou quasi res. Mort el vell, vaig rebre unes quinze mil pessetes; aquesta fou la meua "gran fortuna"; així l'anomenava en les disputes amb el meu germà, que tant sovintejaren.

Llavors, jo em pensava que la meua pobresa era la cosa més tràgica que em podia passar. Tanmateix no era així. Tenia vint-i-cinc anys. Potser encara era un illús qui no entenia del tot el costat pràctic de la vida. Tanmateix, amb els darrers badalls de mon pare vaig donar-me compte d'un vel que s'escorria davant meu: no tot era anar de gresca.

Doncs bé; ara sabeu quelcom de la meua vida: som, com vós,

un emigrant; som ric; tenc un problema plantejat que em cal resoldre i per això cal que vós m'ajudeu.

Vint dies abans de morir-se, el pare em cridà a la seva cambra; em volia fer una confidència: T'he cridat—digué amb veu tremolosa—per demanar-te un jurament. Són pocs els dies que em resten de vida. En ma vida hi ha moltes faltes. Totes les tenc per reparades, menys una que ompl de neguit aquestes darreres hores de vida. Hauràs sentit parlar, en les teves anades i vingudes,—i per cert no gaire bé,—d'Anna, la bruna. Amb tota la sinceritat que m'exigeix aquest moment és necessari que et confessi que Anna, la bruna, fou en el meu bon temps la meva amistançada. Aleshores, jo era poderós; hom em considerava com el rei del poble. Tenia al meu abast tot quant desitjava. Feia dos anys des de la pèrdua de la vostra mare. Em sentia jove, ple de vida. Coneixia N'Anna, però no m'hi havia fixat; fixar-m'hi, desitjar-la i posseir-la fou quasi tot u.

Comprendràs l'amargor que hi ha en aquestes confessions que un pare es veu obligat de fer al fill. Es cruel. Vull morir tranquil d'haver complert un deure. Cerc en tu els mitjans per aconseguir la meva darrera tranquil·litat. He comès una falta amb Anna i aquest pecat és molt greu. Per causa meva es va veure rebutjada per tot el poble. Això em commogué. I per reparar, en part, la meva culpa, jo mateix, amb una barreja de cinisme i sentiment, li vaig arranjar el seu matrimoni.

Les nostres vides quedaren separades per sempre i no ens vàrem tornar a parlar mai més.

Al cap d'uns anys li nasqué d'aquest matrimoni una filla que no pots deixar de conèixer.

No dubt gens que aquesta filla innocent el dia de demà serà víctima de la reputació de la mare, fàcil d'haver. Tractant de minvar els efectes, voldria que et maridassis amb la filla de N'Anna quan els teus mitjans ho permetin. T'estranya, veritat? He posat confiança en el teu bon cor, malgrat haver estat sempre un tarambana i un irreflexiu.

Aqueixa fou la confidència del pare. Del fet de N'Anna ja n'estava assabentat per les llengües del poble. D'una morenor atractiva, era una dona que en el seu temps havia estat força maca. La filla semblava seguir els mateixos camins de formosor. La confessió, doncs, no em va sorprendre, ni tampoc que el pare pensàs amb mi per alleugerir els seus remordiments. El que em vengué

de nou fou el fet en si de la reparació. (El meu germà prest havia de maridar-se amb una noia rica i del gust del pare, mentre que jo encara no havia reposat el meu vol inquiet i havia d'ésser víctima d'això.) Així i tot vaig fer la prometença. ¿Cal que us diga que vaig jurar i rejurar que els seus desitjos serien acomplits? No podia fer altra cosa. Potser no sabia el que em deia en aquell moment, sota la influència d'aquella veu mig apagada, tremolosa, que semblava que no gosava a parlar; dins la quasi obscuritat d'aquella cambra, en mig de la qual amb prou penes es mig distingia el pare enllitat, i on es filtrava la fatalitat amarga i cruel de la mort.

Aleshores no vaig veure l'esclavatge que m'imposava. Després tampoc no vaig donar-li gaire importància. El que em contrariava era la meva migrada herència; les minses pessetes em feren reflexionar. Vaig pensar fugir. Deixar el poble. Passar l'oceà. I vaig venir aquí en cerca d'aventures i de sort.

D'aquella prometença quasi no me n'he recordat més. ¿Com volíeu que hi pensàs en mig de la febre dels negocis, dels mals de cap i de les lluites del comerç?

Ella és una nina bonica; una jovencella agradable, interessant; us dic això basat, naturalment, en els nombrosos retrats que de poc temps ençà—des de que saben que em som fet ric—vaig rebent quasi tots els dies. És excessivament jove per la meua edat. El pare, pre tal de tranquil·litzar la seva consciència, no posà esment en que quan aquella noia seria casadora jo seria quasi un vell. Totes aquestes coses serien de fàcil arranjament, comparant-les amb aquesta, evidentment impossible de resoldre: que jo ja som casat. Casat fa dos anys amb una dona del país, amb la qual estic molt a gust i a qui vull evitar d'enterar-se d'aquest problema plantejat.

Si, almenys, la filla de la bruna no vengués! O bé ho deixàs córrer! Essent tan bonica no deixaria de casar-se. Tanmateix, no hi ha que fer-se il·lusions. La realitat s'imposa. Anna, la bruna, i la seva filla arribaran dintre quinze dies. Ara bé, jo us deman: Primerament, que les aneu a rebre al port; després, que us feu passar per amic de vell meu—i secretari, si pot ésser—; seguidament, que tengueu cura d'elles i les tracteu com a grans senyores, tal com correspon al meu viure social, durant tot el temps que permaneixin al país; per atendre a les necessitats ineludibles i per gratificar-vos jo us deixaré diners suficients en compte-corrent obert

al vostre nom—que tendreu la bondat d'indicar-me—en el Banc de la Nació, Agència 102 de l'Avinguda B; i darrer i principal: cal que poseu tota la vostra intelligència, tot el vostre saber per fer entendre a aquelles dones que jo som mort. De la confirmació d'aquest fet fictici a la terra nadiua jo me'n faré càrrec perquè quan la bruna i la filla tornin allà les vostres paraules no puguin semblar de cap manera mentides. Sobre la meva mort us podeu inventar totes les coses que us semblin bé i que us puguin ajudar a fer-la més real. Tengueu en compte, però, que el meu traspàs ha de figurar esdevingut quinze dies abans de la seva arribada. Així mateix us remetré uns quants retalls de periòdic, on amb tot detall es parlarà de la meva mort, esdevinguda d'una manera sobtada, i, encara, la composició d'alguns fotogravats i uns documents certificant el traspàs; tot això bé es pot aconseguir amb trucs fàcils i amb diners, com suposareu. Tendreu l'amabilitat de deixar-me la vostra adreça per trametre-us tot aquest caramull de coses. Amb els retalls i documents falsificats entrareu en coneixença del meu nom i llinatges, però abans cal que accepteu el treball que us he proposat. Si acceptau i no compliu i no posau en l'afer tota la discreció necessària, tinc al meu abast prou mitjans perquè em dongueu compte de la mala jugada; us seria difícilíssim escapar. Sols la lectura del meu nom us revelarà totes les meves influències i possibilitats.

Durant tota aquella llarga conversa d'aquell home, per mi encara desconegut, quasi no havia motat. No em donava temps a fer-ho. Parlava amb molta nerviositat, amb una certa autoritat i elegància i subratllant aquelles frases que ell tenia especial interès que fossin objecte d'especial atenció per part meva. Però a mesura que anava parlant vaig fixar-me en les faccions del seu rostre; no m'era del tot desconegut. Potser l'havia vist alguna vegada a una revista gràfica que jo acostumava a comprar totes les setmanes i que llegia en el tramvia subterrani durant el llarg trajecte que separava la casa de la feina metòdica, feixuga, de la casa del relatiu descans.

El cert és que jo vaig acceptar. Vaig veure una avinentesa de fer fortuna. La sort me feia ofrena dels cabals valuosos de les seves riques entranyes. Era un d'aquells moments que sols es presenten una vegada en la vida d'un home. El pervindre estava subjecte a la meva decisió. En l'home aquell vaig veure el meu suport, la meva àncora de salvació. La casualitat el posava al meu abast

i calia aprofitar-se'n. Si jo reeixia en l'empresa que volia encomanar-me, sistemàticament restava lligat a la seva vida; sols aquest fet em reportava incomputables beneficis.

Vaig acceptar sense fer gens de cas dels escrúpols de la consciència. Al dia següent vaig rebre un bolic portador dels documents falsos, els retalls de periòdics amb fotogravats; tot prou explícit per convèncer el més incrèdul del món. Per tots aquells papers, al peu dels fotogravats, apareixia estampat el seu nom, sempre el mateix nom, aquell nom que jo tan ansiava conèixer i el qual m'havia de refermar en les meves esperances. Era indubtable; aquells llinatges eren exactament els d'un home conegudíssim en el món del comerç i de les finances que havia fet una fortuna ràpida i fabulosa i que tenia molta influència en els cercles governamentals. Entre els documents vaig trobar un talonari de xecs a càrrec d'un compte-corrent, prèviament obert a nom meu en el Banc de la Nació, el crèdit del qual era excessiu. Em va entrar una alegria boja. Mai no havia tengut una alegria de tal mena. Amb un nerviosisme indescriptible vaig eixir al carrer i el primer que vaig fer fou anar al Banc a comprovar l'existència real dels diners. Després comencí a fer els preparatius per sortir bé del treball encomanat.

L'autor podria fer d'aquest conte una novella. Però l'autor es vol atènyer escrupulosament als fets.

I el final fou aquest: Els quinze dies havien passat volant. El dia de l'arribada vaig llevar-me de matinet; vaig dirigir-me al moll amb l'auto que havia fet posar a disposició meva. Havia plogut a bots i barrals; la humitat de la pluja es filtrava pertot. Feia fred; els vidres de l'auto n'estaven entelats. Pertot es veia una boirina espessa; el cel no es podia distingir; sobre l'asfalt de les avingudes hi havia una brillantor mat.

Jo estava fortament encuriós per conèixer aquelles dues senyores; a l'una me la considerava una dona feixuga, carregada de carns, la cara solcada d'arrugues i els cabells com a fils de plata. En canvi, l'altra me la figurava—com indubtablement havia d'ésser—una filigrana de dona; lleugera, fina, interessant, amb la pell colrada pel sol i l'aire marí, els cabells bruns, els ulls blaus, tota ella d'un físic, sinó perfecte, quasi perfecte.

Quan arribàrem al moll hi havia una munió de gent a l'espera del transatlàntic. Gent de tota mena. A l'estació de desembarc sem-

blava que les persones eren d'una certa distinció. Vaig acomodar-me allà. Guaitava de tant en tant per una de les amples finestres que donava de ple sobre les aigües de color de fang, pròpies de riu, tractant de poder distingir l'horitzó. Era materialment impossible. Un enteranyinat de pols i de fils, de xemeneies i de fum no permetien albirar la lleugera fumarola indicadora de la nau.

Se sabia ja que aquesta, el dia abans, havia arribat a l'avant-port, en espera de la visita reglamentària de sanitat i el pràctic de ports. Però, vetaquí que una nova funesta ens extremí a tots, a tots, talment com si fóssim una sola peça, un sol cos. Moltes d'aquelles dames es varen desmaiar o foren preses de crisis nervioses. Els homes estàvem desorientats. De tot d'una no sabíem què fer; on anar. Hauríem volgut restar importància al fet trasbalsador, pensant que la catàstrofe succeïa a tres quarts d'hora de terra ferma: terra de salvació. Mentrestant, la nau ràpidament s'enfonsava oberta per la meitat per la proa punxaguda d'un creuer anglès. Véiem la fatalitat ja tan palpable, que a tots ens tenia bojós. La densa boira semblava haver augmentat encara més i a nosaltres no se'ns amagava que ella, la traïdora, tenia la culpa de tot. Vaig tractar, juntament amb altres, d'embarcar-me en un vaporet del servei d'auxilis; no ens fou permès.

Hores més tard tot quedava tristament aclarit; heus aquí el fet tràgic: la nau permaneixia immòbil tot esperant poder continuar la marxa en la seva darrera etapa. La boira per moments es feia més i més densa; no es podia distingir absolutament res a curta distància: un creuer de l'armada anglesa l'embestí pel mig, fent-ne gairebé dues; l'enfonsament sols durà setze minuts. El servei d'auxilis era prou ben dirigit; però fou materialment impossible poder salvar tothom: de 912 persones, entre passatgers i tripulants que portava la nau, se'n salvaren 623; les altres foren trobades ofegades.

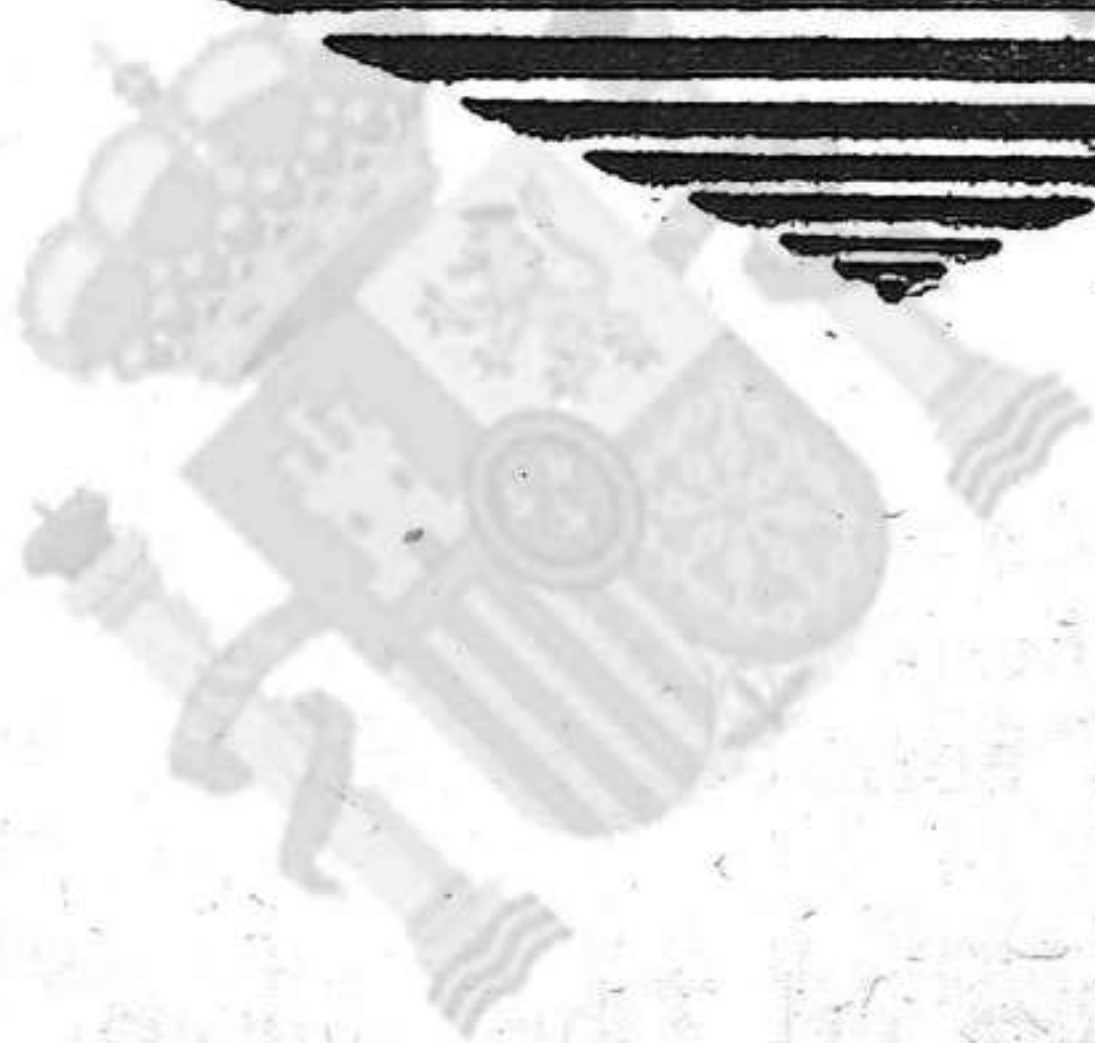
¿Eren vives? ¿Eren mortes? ¿On eren? Vaig estar-me tres dies sense descansar. Per les llistes oficials de la Comandància del Port vaig assabentar-me que les dues, pobres, havien mort en el naufragi. Fou aleshores que em vaig decidir a escriure la lletra següent:

"Sr. X.X.—Capital.—Molt distingit senyor meu: Vós, tant bé com jo, estareu assabentat de tot l'esdevingut a la nau portadora de les dues dones que tant us varen trasbalsar. Us puc assegurar, que, per part d'elles, la vostra tranquil·litat ja no perilla; han estat víctimes del naufragi. La fatalitat—que malgrat tot tantes coses ha compost—ha fet impossible que jo us pogués demostrar la meva

bona voluntat per servir-vos. Res no em queda ja per fer. He traspassat altra volta el compte-corrent al vostre nom, i em resta sols la satisfacció de la certitud d'haver reeixit en la vostra comanda".

Nou dies més tard, adquiria un passatge per a Europa.

M. M. SERRA I PASTOR

MINISTERIO
DE CULTURA

MEDITACIÓ ROMANA

DE LOUIS LE CARDONNEL

OH! Esgarriar-se sol per la Via Apiana
ple de malinconia i de recolliment,
i, dels morts esplendors de la Roma pagana,
anar a la cristiana com insensiblement!

Sobretot si el ponent vol tenyir-los de rosa,
contemplar els camps nus, d'un buit interminat,
que l'ombra poc a poc domina grandiosa
d'un aqueducte, sòlit ensems i ruïnat.

I, sol sempre, aspirar sota l'encesa flama
dels blancs estius qui brunyen tots els camins llunyans,
per tal de fer-se gran, heroicament, l'ànima,
la pau i la tristesa dels horitzons romans.

O bé, a les mortes aigües del Tíber abocats,
evocar els llargs jorns d'història que veié
fugir, rera els Catons i Escipions passats,
sens guardar, ni confús, un reflexe balder.

Eternament sagrada, terra feta de tombes,
laberintes massissos del pregon Palatí,
arcs triomfals, dreçats seguint les hecatombes
dels pobles que la Vila immola a son destí.

Obeliscs on del temps s'es mussaren les grapes,
i que, arreu invencible, la Creu ha coronat;
basíliques, fons d'or i monuments dels Papes
meditant asseguts o beneint alçats!

D'eixes coses trobar la secreta harmonia,
recollir-la, malgrat la remor dels passants,
i agenollar-se en qualque antiga Diaconia
a on d'encens i cera suren olor flotants.

Pujant an el Janícol, d'estiu, a l'horabaixa,
allavores que el sol decreix als camps suaus,
seguir d'un llarg esguard eixa besllum qui faixa
les cúpules llunyanes, els vidres dels palaus.

Escortat pas a pas pertot d'ombres il·lustres,
arreu fugint remors profanes i grosseres,
recolzâ's llargament a damunt dels balustres
o trèscar, sol encar, corriols i dreces.

I en el cor rumiant ço que l'augusta Roma
hi vessa de noblesa i de deseiximent,
meditant la grandesa amb el no-res de l'home
tot temps aquí vengut a inscriure's igualment,

mentre el ponent sa forja encesa atia fins
que prest, al fons del cel, s'extingisca abolida,
veure, Villa Borghese, com se dauren tos pins,
o els teus, Villa Pamphili, emporporats de vida.

J. P. i M. Trad.

CANT DE TARDOR

LA posta avui ho ha encès tot. La serra ha pres qualitats de vellut i de pell daurada. Del carrer ha pujat un alè d'aire humit que ha entrat furtiu per la finestra entreoberta. Tot s'ha commogut amb la vinguda de la Tardor. He vist com uns núvols amples i pesats, de color de coure, envaïren aquesta tarda el cel lluent i xafogós, escampant una negror ferèstega. D'antuvi, fent voltes i prenent formes apocalíptiques, els núvols s'han desfet en esquitxos innombrables. Després, una brisa fresca i suau ha empès cap a les filagarses dels cúmuls diluïts, altres núvols de tons metàl·lics, i s'ha format, amb aquest joc olímpic, un entelat d'una foscor insondable. L'oratjol ha esdevingut ratxa de tramuntana, ha fet brandar els arbres de les voravies, plenes ben prest d'estèril fullaca. L'estrèpit d'unes portes violentment tancades m'ha fet alçar el cap i he vist que d'un terrat veí s'enfilava amunt, lliure i joiós, un estol de roba estesa.

Al carrer, s'ha desfet en un instant la grisa gernació d'uns firers i venedors, apressats de retirar a correuita llur humil mercaderia. Plorava un infant vora una dona que aplegava uns raïms escampats per damunt purpurada lona.

De sobte, la llum vivíssima d'un llamp ha creuat per la negror del cel carregat d'amenaces. Un esclat sec i violent ha fet trontollar la casa; s'han encès a baix els primers paraigües, s'ha empès cap als portals la indefensa gentada, i ja una tempesta de trons i llamps s'escampava aparatosa arreu de la ciutat empresonada per la pluja i les ombres.

Quan unes hores després, esvaïda la tempesta, ha tornat a lluir el cel blau i pel carrer es reprenia, normal, el trànsit, un aire fred i humit s'escolava per les finestres mig tancades, envaïdes per la flaire penetrant de la terra mullada...

I bé; no em desplaïa aquesta desfallença del temps fins avui tòrrid i estèril, ans bé, em complau de veure com el jorn s'escurça, mentre les vacances finen i es recomencen els treballs de cada dia.

La vida, lluny d'ésser repòs, és lluita i activitat contínua. Si hi ha hagut interrupcions momentànies, fa bo de reprendre el treball amb una flama espiritual atiada per l'aristocràtica serenitat de Tardor, que ens porta harmonia en la durada del jorn, orfe igualment del glaç hivernenc que ens esbraona i de la xafogor d'estiu que ens fa adoptar posicions letàrgiques.

No enyorem tampoc l'esponerositat d'una primavera tremolosa i càlida. Si l'hivern és la fosca i la tristesa que perillen omplir-nos de rancúnies, malfiem-nos també de la flaire embalsamadora d'una natura fèrtil, capaç d'encendre en nosaltres una passió tumultuosa, a l'ensem que pot omplir-nos d'inquietuds violentes, en les quals potser no sabrem abrandar-nos, sinó en amors melangiosos o impúdics. Pels brancatges florits de primavera, Venus pot aparèixer-nos seductora; mes no oblidem, enduts per la ceguera, que si ella és la més bella, també és la més inconstant de les esposes. La Tardor, per contra, és l'època dels amors tranquils i madurs, base de l'amor cristià, honest i assossegat. Pomona, deessa de la Tardor, és una donzella casta i una esposa fidel. Els plaers de la Tardor, no són bogeries o ubriagueses de joventut, ans bé, l'*aurea mediocritas* d'Horaci, l'equilibri, la serenitat. No és endebades que el Zodíac inaugura amb Lliura els seus signes autumnals...

La Tardor ve a ésser l'esperit clàssic. La primavera, que afavoreix turbulències i exaltacions, podria aparellar-se amb el romanticisme, febrós i planyívol. L'estació florida de l'any és fèrtil en amors violents, i ens predisposa a efusions enganyoses, flirteigs materials i fútils, a flor de pell, que acaben en la indiferència o l'oblit absolut. La Tardor, pel contrari, simbolitza, amb Vertumno i Pomona, la fidelitat conjugal, l'amor ja consagrat pel temps, tot ple de suavitats i matisos i, com els fruits de l'estació, perfectament madur.

Deixem, per tant, entrar aquest oratge humit que arriba fresquívol a la llar, embalsamada encara per la càlida temperatura i pesada escalfor d'un estiu platxeriós i eixorc. Bo és que, amb la seva corona de pàmpols, vingui la Tardor i ens desperti de la sesta estiuenca, que gaudírem immòbils sota la monotonia d'un cel blanc i sense relleus.

FRANCESC VIDAL I BURDILS

Un problema de Biologia marina

(Acabament)

EN el Mediterrani trobam dues classes d'aigua, que es mouen en sentit contrari, degut als canvis que el mar llatí efectua amb l'oceà. Per l'estret, passen dos corrents; un, superficial, amb aigües atlàntiques i un altre, profund, d'aigües mediterrànies. L'aigua d'entrada, té una temperatura variable segons les estacions de l'any i una salinitat mitja de 35‰; i la de retorn té una temperatura de 13° i 35‰ de salinitat. El corrent de l'Atlàntic, va pel litoral africà i tant com avança es va encalentint i difonent, i quan arriba a l'extrem més oriental, l'evaporació i la calor, fan que augmentin temperatura i salinitat. No podent arribar més lluny, retornen cap a ponent amb propietat distinta, i es divideixen en vàries branques que són influenciades per les circumstàncies locals. Acaben per enfonsar-se en les capes més profundes d'alta mar.

Les tonyines freqüenten les aigües de retorn, ja que en elles troben el medi convenient. Durant l'època de la maduració sexual, s'orienten contra el corrent. Els individus genètics, moguts per les exigències halotèrmiques, van cap a les regions on les troben més ben satisfetes i s'hi installen per pondre. És el fenomen que es designa amb el nom de tropisme, o siga, la reacció d'un ésser viu, davant la influència d'un excitant extern.

L'àrea de posta, establerta per les condicions del medi, es renova cada any dins la regió compresa entre Sardenya, Sicília i Tunis, origen del corrent de retorn.

Tot això pel que es refereix a la vida d'aquest peix en el Mediterrani. Però la tonyina vermella, no té la seva àrea oceanogràfica limitada al nostre mar. Viu també a l'Atlàntic, la zona de pesca més important del qual és la regió situada enfront de Gibraltar, anomenada badia d'Espanya.

L'Institut Espanyol d'Oceanografia ha emprat bona part de les seves activitats a l'estudi de tant interessant problema, dedicant-li

campanyes senceres i acurades investigacions. Entre elles hem de citar la de l'any 23 en el vaixell "Almirante Lobo". Els resultats dels treballs realitzats en ella foren publicats per Ferran de Buen en les memòries de la comissió internacional per l'exploració del Mediterrani, i en línies generals les seves deduccions concorden amb les de Roule, encara que divergesquen en qualque punt secundari.

Creu que la tonyina és peix de superfície a l'igual que Bounhiol i Roule i contràriament a la idea de Pavessi i Sanzo; i que la tonyina de la conca mediterrània occidental és del tot diferent de la que viu en les regions veïnes a l'Atlàntic. Dóna poca importància a la salinitat, i creient que el tropisme emigratori respon sols a la temperatura, es decanta en favor de la teoria *tèrmica*.

Les principals zones de posta, es troben davant la costa. Per la tonyina vermella, atlàntica, la veim al fons del mar d'Espanya propera a l'estret i un poc desplaçada al N.; per la mediterrània, admet, com Roule, una zona important, la descrita, i una altra secundària en aigües balears, devers la regió on està l'*almadravilla* de cala Gat.

L'època de posta per les formes atlàntiques és igual que la que hem trobat per les mediterrànies; per aclarir-ho, estudiaren l'any 23, els investigadors espanyols, les tonyines dutes a les fàbriques, directament des de les almadraves, prenent nota del sexe i de l'estat de les glàndules sexuals, de la qual cosa en deduiren que la posta en el mar d'Espanya es fa en els mesos de juny i juliol i que els mascles maduren abans que les femelles. Les formes genètiques van cap a la costa i, una volta hi han topat, el rendiment de pesca disminueix, coincidint aquest moment amb el reproductor; una volta efectuada la reproducció, i en dispersar-se, van novament cap a terra i les almadraves tornen a tenir pesca abundant.

Els ous fecundats que els pares han deixat, són arrastrats pel corrent cap a l'estret; en la regió compresa entre Ceuta i cap Tres Forques els joves individus troben immillorables condicions físiques químiques i biològiques pel seu desenvolupament. No emigren amb els pares fins als dos anys, quan ja tenen un pes de 5 o 6 Kgs.; llavors van en grups cap a l'Atlàntic per acompanyar els vells en el seu viatge de dispersió.

L'almirall portuguès Neuparth, ha pretengut assenyalar períodes seculars en la pesca de la tonyina, que es repeteixen constantment,

Es funda en els treballs de Petterson sobre l'arengada, el qual admet per a aquesta espècie períodes de major intensitat en la pesca repetits amb una llei constant. Neuparth ha consultat les estadístiques oficials i altres dades, des de l'any 1797 i creu haver observat oscil·lacions d'ample període de 80 anys i altres més petites de 8 a 10 que explica aplicant la hipòtesi de Petterson, el qual ho refereix a fenòmens d'origen còsmic que motiven unes variacions de salinitat. De Buen no està d'acord amb això i de l'estudi de les dades referents a la pesca en la regió espanyola sudatlàntica durant els anys 1525 a 1755 dedueix que tals oscil·lacions són del tot irregulars.

La dispersió de les tonyines després de la posta, que hem explicat dins el Mediterrani, s'efectua també en el domini oceànic. Les aigües de transgressió (1) estan caracteritzades per una gran temperatura i salinitat 35‰ i una fauna planctònica especial, condicions que estan d'acord amb les exigències halotèrmiques de les tonyines erràtiques. Fàcil és de comprendre que quan s'eixamplen aquestes aigües, també s'estén el domini d'aquest peix, al qual veim arribar fins a les costes del mar del Nord. A aquests paratges hi abunda els anys de gran transgressió. Quan ve el desplaçament d'aquestes aigües les tonyines tornen amb elles a les regions meridionals. Així, doncs, la idea de Roule, té la seva explicació i aplicació en les aigües de l'Atlàntic.

Però l'escola italiana, que ja ha mostrat la seva disconformitat als magnífics treballs de Schmidt sobre l'anguila, es manifesta contrària a les hipòtesis de Roule i de Buen, que neguen els pas de les tonyines atlàntiques per l'estret de Gibraltar. Sella estima que no és prou coneguda la reacció termotròpica de l'animal fora de l'època reproductora per considerar l'estret de Gibraltar com una barrera infranquejable. Creu tenir dades positives que demostren el pas de les tonyines atlàntiques al domini mediterrani. Aquests senyals d'origen les duen alguns dels mateixos exemplars. Són els hams dels individus que, una volta enganxats, han pogut rompre la corda i amb l'ham clavat han pogut seguir el viatge. En l'últim congrés internacional per l'exploració científica del Mediterrani, celebrat l'any passat a Màlaga presentà una ponència, en la qual defensa aquesta idea. Les seves últimes observacions es refereixen a 13 hams d'origen mediterrani que certifiquen, segons ell, les emigracions entre les diferents conques mediterrànies; 25 hams at-

(1) Vegi's LA NOSTRA TERRA, n.º 10 i 12, 1928.—*Les transgressions atlàntiques.*

làntics de Tarifa i N. d'Espanya, que demostren el pas de les tonyines de l'Atlàntic al Mediterrani i un ham atlàntic que prova l'arribada de tonyines de Gascunya a Noruega.

Poca confiança ens mereix aquesta afirmació, ja que el testimoni d'aquests hams és ben poc convincent; les facilitats del comerç actual poden donar lloc ben bé a que uns hams construïts al N. d'Espanya sigan emprats per pescadors mediterranis.

Finalment, dues paraules sobre la tonyina blanca.

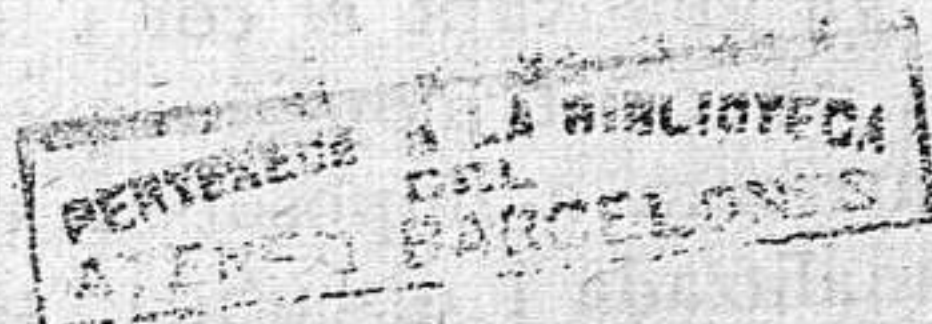
El *Germo alolunga* segueix en tot les aigües de transgressió. La zona de posta és netament equatorial i està localitzada en la regió compresa des de les Antilles a cap Verde, Canàries i Açores, i tancada pel Sud pel mar dels Sargassos. Durant el gener i febrer, els animals se'ns presenten en aquesta zona i quan comença el moviment de transgressió les tonyines el segueixen. En el mes de maig passen per la costa de Portugal; de juny a agost pel golf de Gascunya; el setembre pel SW. d'Irlanda. Es retiren cap al Sud en fer-ho les aigües.

Com es pot comprendre, per l'Atlàntic nord hi ha mescla de les àrees de dispersió de les dues tonyines.

Això és tot el que avui sabem de la vida d'aquest peix. Com heu vist, la qüestió no està definida, i si la majoria d'autors s'inclinen per la creència autòctona, no manca qui vulga tornar, si bé molt modificada, a la creència de les grans emigracions. "Al cap i a la fi,—diu un geòleg contemporani,—aquest és l'objecte de les hipòtesis, bastides emprades en l'edificació de la ciència. La nostra marxa no serà mai una recta ideal, ans bé la penosa espiral que ens imposa la curtedat dels nostres mitjans intel·lectuals. No es pot creure's mai en possessió del camí recte, però s'ha de seguir amb entusiasme el que se'ns presenta com a nou i lluminós."

El que és indubtable és que les tonyines s'agrupen i es dispersen i en aquests moviments rítmics, relacionats amb la vida sexual, estan basats els procediments de pesca.

M. MASSUTÍ I ALZAMORA

LA LLUITA CONTRA LA FOLLIA

IV

LA PROFILÀXIA MENTAL

(Continuació)

UN altre capítol importantíssim de la profilàxia mental constitueix la lluita contra els estupefaents i especialment contra l'alcoholisme.

La lluita contra els estupefaents deu organitzar-se aplicant unes lleis sanitàries. Però aquestes, com totes les lleis, poden implantar-se de dues maneres: per decret dictatorial i després anar educant el poble a fi que les pugui comprendre, o bé, actuant en un sentit ultrademocràtic, capacitar abans el poble, perquè els seus representants votin les lleis.

El primer sistema ofereix indubtablement certs avantatges: És ràpid, ningú no pot discutir-lo i compta a més amb els mitjans més poderosos per generalitzar la propaganda, disposant, com disposa el poder executiu, de tota la màquina oficial per aconseguir el seu fi. Però, en canvi, li falta el calor de la simpatia; és sempre una llei imposada, no una llei sentida i volguda pel poble, i d'aquí pervé que no assoleix el màxim d'eficàcia; el poble la deixa de banda sempre que pot.

L'altre sistema és lent, necessita còpia de temps per anar conquerint el públic i formar estols de convençuts adeptes; és la gota d'oli que poc a poc es va difonent, la idea que un dia després l'altre va guanyant el cor i les intelligències i que, finalment, esdevindrà un estat d'opinió que, encarnant dins una majoria corporativa, arribarà a imposar-se amb caràcter de llei. Aleshores, la llei serà analitzada i discutida, serà sentida pel poble.

¿Quin dels dos sistemes és el millor? En veritat que no es pot

contestar en una forma absoluta; depèn, segons la nostra manera de veure, del grau d'evolució cultural del poble, puix per bé que en teoria les nostres simpaties estan sempre pels procediments democràtics hi ha casos en els quals, degut al grau d'inferioritat d'aquell, el segon sistema fracassaria per la seva extraordinària duració. Aleshores, el poble no està capacitat per analitzar els beneficis d'una determinada llei, i com que és precís anar depressa per guanyar el temps perdut, s'imposa la dictadura, com s'imposa la dictadura sanitària en els casos de greu epidèmia. És el cas de Turquia amb Mustafà Kemal.

* * *

Els resultats de les experiències fetes en països estrangers mostren la possibilitat i l'eficàcia de la lluita antialcohòlica. Un exemple típic ens el donen els països nòrdics. Era Suècia, al començament del segle passat, una de les nacions primeres consumidores d'alcohol. A les contrades rurals tothom destillava a casa seva de la mateixa manera que tothom fabricava el seu pa; amb raó era anomenada la destil·leria d'Europa. És allavors que es deixa sentir la veu de Magnus Huss, que dóna el crit d'alerta en descriure els efectes de la intoxicació crònica a la qual dóna nom (Alcoholisme). No es va perdre dins el buit, afortunadament, aquell clam; ans bé, el llibre de Magnus Huss produí el seu efecte: Primerament, l'esfera mèdica i després la literària, (vegi's "Espectres" d'Ibsen), aixecaren la tesi antialcohòlica com una senyera i escamparen per tot arreu la bona llavor. Han passat els anys i realment la collita ha estat copiosa. L'any 1830 el consum d'alcohol pur era de 23 litres per habitant; en l'actualitat passa escassament del litre.

Parlem, ara, de la lluita antialcohòlica als Estats Units; és un assumpte que fins i tot està de moda. Tots els dies sentim parlar o llegim referències de l'anomenada *Llei Seca*; tothom hi diu la seva, i el que passa, freqüentment, és que qui més hi diu menys en sap. Nosaltres seguirem el documentadíssim lluitador Legrain qui n'ha fet una completíssima història en la seva tesi de doctorat en Dret.

Sembla que la gran premsa europea segueixi el corrent de voler posar en ridícul la *Llei Seca* i quasi mai no se la defensa, sinó que és combatuda amb tòpics que són ja del domini popular, com és l'afirmació que ara l'alcoholisme és d'una pitjor espècie, perquè les primeres matèries són dolentes; com és la que ara

han cobrat nova força altres toxicomanies més perilloses, etc... Cal anar amb compte; no es deu oblidar que la gran premsa està al servei dels interessos creats, que la prohibició és una paraula que fa por... Qui tengui interès de conèixer aquest problema ha de recórrer necessàriament a altres fonts informatives.

En primer lloc, cal puntualitzar un extrem, i és que la implantació de la Llei Seca a Nord-Amèrica no alterarà el ritme de la vida nacional, perquè aquesta llei estava ja funcionant feia molt de temps. Això mereix una explicació. Com és prou sabut, la República Nord-americana constitueix un estat federal; el seu nom ja ho indica (Estats Units). Ara bé, la campanya prohibicionista duu quasi un segle d'existència. L'any 1915 el cos de metges esborrà definitivament l'alcohol de la llista de medicaments oficials. L'any 1918, 27 Estats dels 48 que constitueixen la federació ja l'havien proscrit de llurs territoris. Així és que quan el dia 28 d'octubre de 1919 el parlament nacional votà la Llei Seca no va fer sinó ratificar les prohibicions locals que ja havien estat acordades abans en els diversos Estats de la Unió, i estendre a uns pocs—refractaris a la prohibició—una mesura de caràcter general (1).

Per això, examinant les estadístiques i comparant les xifres a partir de l'any 1909, veim que els bons resultats obtinguts es comencen a produir molt abans de l'any 1920, com a resultat de l'aplicació de les lleis estatals.

Aquests bons resultats són encoratjadors. Malgrat els fraus, la quantitat de begudes alcohòliques consumides actualment a Nord-Amèrica és ínfima. Els arrestaments per ubriaguesa pública han davallat en un 70 %. Dins aquell immens territori que estatja més de 115 milions d'habitants, no hi ha un sol *cabaret*. Hi ha tota una nova generació que no coneix l'alcohol. Segons Hildreth, els casos d'alienació mental han disminuït en un 60 % i la criminalitat en un 45 %.

No escau a l'indole d'aquest treball reproduir estadístiques numèriques, però no podem resistir la temptació d'exposar-ne una que, pel seu interès, mereix els honors de l'excepció. És la comparació entre les xifres índex de les primeres admissions per psicosi alcohòlica i el consum d'alcohol per cap.

(1) Aquests són els Estats que donen arguments als detractors de la Llei Seca, Estats antiprohibicionistes on abunden els alcohòlics inveterats i aquesta plutocràcia viciosa que sosté l'innoble organització de *bout leggers* i contrabandistes d'alcohol.

ANYS	Xifra índex de primeres admissions	Xifra índex del consum d'alcohol	ANYS	Xifra índex de primeres admissions	Xifra índex del consum d'alcohol
1909 . . .	100	100	1915 . . .	57	95
1910 . . .	102	104	1916 . . .	63	93
1911 . . .	102	108	1917 . . .	95	95
1912 . . .	95	105	1918 . . .	56	77
1913 . . .	95	108	1919 . . .	41	44
1914 . . .	96	108	1920 . . .	19	14

Hi ha, doncs, una manifesta i estreta correlació.

Enteses així les coses és fàcil de veure la puerilitat de l'argumentació dels qui encara creuen que la prohibició fou una mesura impulsiva, presa sense coneixement de causa i imposada per la força d'un govern autòcrata. Ben al contrari i com acabam d'exposar, l'existència legal d'una lluita antialcohòlica a Nord-Amèrica i als Països Escandinaus respon a un estat d'opinió, al grau de cultura d'aquests pobles que coneixen les tristes conseqüències de l'alcoholisme.

Molt diferent és el cas dels països llatins, on regna la més primitiva ignorància respecte d'aquestes matèries. I no és que no es deixi sentir la veu dels qui prediquen la veritat, sinó que és desgraciadament ofegada pels sofismes dels qui negocien amb la salut del poble. França en primer terme, Itàlia i al seu darrera Espanya, Portugal i Grècia posposen els interessos generals a l'egoisme dels grans comerciants de vins. Aquests són els vertaders enemics de les Lligues i societats antialcohòliques, els qui no permeten la discussió formal d'aquestes qüestions sanitàries en el si de les corporacions o Cambres públiques. De seguida treuen els coneguts tòpics «¡Oh... cal protegir la indústria nacional... els interessos econòmics...» (1). Bé ho diu una *afiche* molt encertada de la Lliga antialcohòlica, francesa: «Els únics defensors de l'alcoholisme són els qui en viuen». Està clar: no convé obrir els ulls als qui han de consumir la seva mercaderia.

(1) Bona prova del que deim i de l'estat actual del problema a la República veïnada és el cúmul de dificultats que troben les Lligues antialcohòliques per emetre la seva propaganda. A París, per exemple, on vaig tenir ocasió de residir durant el proppassat mes de maig, no es veu ni una sola *afiche* antialcohòlica a les façanes d'anuncis. En canvi, cada nit i a cada un dels descansos apareixia als teatres i cinemas un títol lluminós que deia: «La plus grande fortune de l'homme c'est de boire du bon vin. Une goutte d'eau contient des millions de microbes, une goutte de vin ne contient pas des microbes. Donnez la préférence aux restaurants qui incluent le vin dans leurs repas.» (¡) Els comentaris sobren.

El problema és, doncs, difícil i el més complexe a França segons Courmont. En realitat, la situació és tan greu com ho era a Suècia a mitjan segle XIX. Hi juguen molts interessos creats, interessos mal anomenats nacionals que han fet fracassar totes les campanyes parlamentàries.

Al nostre país creim que els metges devem iniciar la campanya antialcohòlica amb l'exemple i amb la propaganda. Cal instruir el poble, mostrar-li la veritat i començar per tirar a terra tants de prejudicis corrents.

Fem-ho així, doncs, i aprofitem l'ocasió per formular cruament els següents postulats:

1.—*L'alcoholisme no constitueix cap font de riquesa per a un país.* El presupost de l'alcoholisme, o sigui les despeses ocasionades a l'Estat per les seves conseqüències socials pugen molt més que els interessos econòmics, vitícoles, etc. tan anomenats. Aquests interessos interessen exclusivament els quatre interessats que en viuen.

En canvi:

2.—*L'alcoholisme és pare de misèria.*

3.—*L'alcoholisme està emparentat amb la criminalitat.* (Les gràfiques d'alcoholisme i criminalitat són paral·leles).

4.—*L'alcoholisme impedeix la natalitat, augmenta la mortalitat i escurça la vida.*

5.—*L'alcoholisme afavoreix la tuberculosi.*

6.—*L'alcoholisme omple els manicomis i els hospitals de folls i de malalts.*

7.—*L'alcoholisme afebleix la raça, creant una herència de degenerats.*

En una paraula:

Els hospitals, els sanatoris, els hospicis, els manicomis i les presons estan nodrits preferentment per alcohòlics o per fills d'alcohòlics.

Tot quant acabam d'exposar respecte de la lluita antialcohòlica pot aplicar-se a les altres toxicomanies. Sens dubte que aquest altre problema és d'una més fàcil realització. En efecte, no es té de lluitar contra tants d'interessos creats i, per altra banda, el poble ja està convençut que es deu anar contra la propagació d'aquests hàbits viciosos i exòtics.

JOAN I. VALENTÍ

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

CURSOS.—Dels cursos organitzats, ja han començat els següents: Anglès (dia 15); Mallorquí (dia 17); Alemany (dia 18).

COMUNICACIONS REBUDES.—Una lletra del Secretari de “Palestra” per la que ens comunica l’organització d’un campament al Cerdà (pla de la Garga) pels dies 31 d’octubre, 1, 2 i 3 de novembre. “Palestra” subvenciona als nostres consocis escolars la despesa del viatge.

COMUNICACIONS TRAMESES.—A En Llorenç Riber per agrair-li la seva gentilesa pel seu parlament en commemoració del bimil·lenari de Virgili, pronunciat a l’estatge social.

Una altra al President de “Palestra” per comunicar-li els noms dels assistents de la nostra “Joventut Escolar” al campament del pla de la Garga.

Una altra al batlle de Sóller per felicitar-lo per haver publicat un ban escrit en la nostra llengua.

LA NOSTRA ACTUACIÓ ALS POBLES.—A Artà, a l’estatge de la “Caja Rural”, el dia 25, fou inaugurada l’“Exposició de Propaganda d’Higiene Social”, la qual ha estat organitzada juntament amb els nostres associats d’Artà.

El dia de la inauguració el nostre President hi donà una conferència sobre “Febres tifoides”, i es referí particularment a tot quant afecta a Artà, relatiu a aquest problema.

BIMIL·LENARI DE VIRGILI.—El dia 1.er d’aquest mes, Mn. Riber féu un mestrívol resum de la vida del gran poeta llatí, de la qual n’assenyalà els moments culminants que li inspiraren les Èglogues, les Geòrgiques i l’Eneida. De les segones digué que era l’obra més perfecta eixida de mans humanes i en llegí un fragment, que comentà.

A prec dels concurrents recità la poesia “A Santa Maria de la Neu” i acabà aquest acte tan simpàtic amb la promesa formal, per part de Riber, que en retornar a Mallorca per les vacances de Nadal, li seria plaent cridar de bell nou els admiradors de Virgili i celebrar l’homenatge amb més solemnitat.

CAMPAMENT.—Al campament del pla de la Garga organitzat per “Pa-

lestra"—de la qual l'Associació n'és delegada—hi han assistit en representació nostra els senyors Agustí Forteza, Antoni Martorell i Carles Ferret, afiliats a la "Joventut Escolar".

A aquest campament de germanor integrat per catalans, valencians i mallorquins, hi ha onejat, per tant, la nostra senyera.

MOMUMENT A COSTA I LLOBERA.—A la junta celebrada el dia 29 del corrent es prengué l'acord de fer pública la nota que trascrivim a continuació:

«Reunida la junta directiva d'aquesta entitat, en el dia d'avui, i enterada dels rescents articles de Miquel Ferrà sobre el projecte de monument a Miquel Costa i Llobera a Formentor, idea que coincideix amb l'acord pres per aquesta Associació en la sessió del dia 10 de juliol de 1923, el qual no es pogué complir per les circumstàncies que ningú no desconeix, ha acordat, no solament adherir-se a la proposta del senyor Ferrà, sinó també iniciar els treballs per portar-la a cap i dirigir-se al Consell administratiu de "Formentor S. A." per aquest objecte.»

En compliment d'aquest acord el president i N'Elvir Sans visitaren En Josep M.ª Madico, membre del Consell de "Formentor S. A.", el qual trametrà a la societat els nostres dissenys.

"JOVENTUT ESCOLAR".—El dia 24 es reuní la Junta General d'aquesta delegació de l'Associació. Es donà lectura al reglament pel qual s'ha de regir la novella agrupació, que va ésser aprovat.

S'anomenà la següent Junta Directiva organitzadora: President: Joan Sanxo; Vice-president: Cristòfol Siquier; Secretari: Francesc de P. Socias; Vice-Secretari: Joan Muntaner; Comptador: Josep Sagristà; Tresorer: Miquel Arrom; i Bibliotecari: Gabriel Bose.

La Junta Directiva ha pres els acords següents:

Adherir-se a l'homenatge nacional a Gabriel Alomar.

Fer unes targes d'identitat pels socis.

Editar una proclama, redactada pel president, per la que es convidarà als joves estudiants de Mallorca a ingressar a "Joventut Escolar".

Demandar que, acollint-se a la R. O. que permet canviar el nom dels Instituts Nacionals de 2.ª Ensenyança, el de la Ciutat de Mallorca s'anomeni Liceu Ramon Llull.

Es dona compte que les llibreries dels senyors Fontdevila, Roig i Andreu Ferrer han concedit el 10 % de rebaixa sobre els preus de les obres que adquireixen els nostres consocis.

Encarregar l'organització de les seccions de Cultura física als Srs. Sagristà i Garau; de Ciències històriques: al Sr. Sanxo; de Ciències físiques i naturals: al Sr. Muntaner; i d'Art i Fotografia: al Sr. Llompart.

D'entre la funeral complanta aixecada ran de la mort del nostre General, ens seria difícil de no atorgar a gràcies la palma a l'oda que el senyor A. Vidal Isern, de la Real Academia Hispano-Americana, li dedicà damunt les pàgines de "La Almudaina" de dia 26. Ens reca extraordinàriament de no disposar d'espai per copiar, íntegre, el bellíssim capolavoro, del qual és, d'altre banda ben difícil d'extreure'n una mostra.

L'ombra d'aquell "infante de Marte desprendido" haurà quedat contenta d'allò més. Nosaltres també, els qui vivim "en su tierra nativa donde hay salud y calma", terra per a la qual tengué, en vida, "atenciones muy finas". I la R. A. H.-A. contenta igualment per haver pogut comprovar, una vegada més, el seu indubtable bon nas.

Quedaríem innegablement agraïts a qui volgués tenir l'amabilitat de desxifrar-nos aquest telegrama, que duia "El Dia" de dia 18, en la secció del temps: "Madrid 17, a las 4'00.—Renente al occidente de Europa una barraca importante que reniega tiempo de bonaceros en Galicia y Cantabria."

Hem cregut més honrat això que no d'aprofitar-lo, amb una solució arbitrària, per una fulla de calendari.

Ja posats a demanar, ens plauria molt de saber les raons que puga tenir "El Dia" (dia 16 i dia 21, entre altres) per voler fer de totes passades ciutat txecoslovaca a Belgrad, que nosaltres créiem fins ara capital de Sèrbia i per extensió de Iugoslàvia.

E L S L L I B R E S

TEÒFIL GAUTIER.—*Avatar*.—Traducció de Josep Carbonell.—Biblioteca Literària de l'Editorial Catalana.—Llibreria Catalònia.—Barcelona—166 pp.

Una nova obra admirable de la literatura francesa que s'ha incorporat a la nostra llengua és aquesta que, traduïda per Josep Carbonell, se'ns ofereix vestida amb les cobertes de colors entonats i brillants de la Biblioteca Literària.

Teòfil Gautier és prou conegut perquè hi haja necessitat de destacar el seu valor dins la novella francesa, i l'extensió del seu nom dins el camp de la literatura mundial.

"Avatar" constitueix una de les millors produccions de Gautier, i la traducció de Josep Carbonell se manté sempre digna de l'original.

És aquesta novella profundament interessant així que s'arriba a la part que constitueix l'acció central. Hi ha, al costat de descripcions fetes amb aquella elegància i *esprit* tan propi dels francesos, una sèrie d'escenes tan ben traçades i a la vegada tan poderosament irreal que el lector cal que faci un esforç per assegurar-se de si es troba en el món normal o si queda traslladat a aquelles regions sobrenaturals on tot és possible.

L'interès de la narració i l'esforç del lector són substituïts per una sensació d'alliberament quan les coses, encara que no totes, retroben el camí normal.

La presentació del llibre és la ja acostumada—digna i elegant—d'aquesta col·lecció.

ANTONI GALLARDO I GARRIGA I SANTIAGO RUBIÓ I TUDURÍ.—*La farga catalana*.—Publicat per l'Exposició de Barcelona de 1930.—96 pp.

Poques obres de caràcter tècnic cridaran tant l'atenció—i la mantendran viva durant la lectura—com aquesta que el seus autors, enginyers, presenten modestament com una sèrie de notes redactades amb motiu de la instal·lació d'una farga catalana a l'Exposició de Barcelona de l'any actual.

Fou el *procediment català* o de la *farga catalana* un dels que, malgrat haver recorregut diversos països estrangers, manco documents deixà amb els quals es puga avui seguir la seva història; i és urgent que s'apleguin tots els documents que encara puguin trobar-se per tal que sia possible fer la història d'aquesta modalitat industrial.

El ferro del que varen fer-se les armes dels guerrers, les reixes dels claustres de Catedrals i cenobis, així com aquella riquesa que omple el Cau Ferrat, fou treballat en aquelles fargues, de les quals avui no resten sinó munts d'escòries i antics caminals per on abans passaven els portadors de mineral. Les restes d'aquella indústria típicament catalana, morta en aparèixer els alts forns, han estat resseguits pels autors de "*La farga catalana*" que en aquest tom, ple de suggerències de passada grandesa, ens ofereixen la descripció i el funcionament (pràctic i científic) de les fargues, la seva història i la distribució geogràfica a les dues bandes del Pireneu.

Acompanyen al text gravats, dibuixos i fotografies que el completen; l'interessant obra és una magnífica conseqüència durable del fet d'haver-se instal·lat una farga en el recinte de l'Exposició de Barcelona.

IMPRESA GUASP.—*Colección de 1140 xilografías.*—2.º vol., 100 pp. con 284 xilografías.

Temps enrera vàrem salutar, amb les paraules de joia que corresponien a la importància estètica i històrica del fet, l'aparició del primer tom de les xilografies de Ca'n Guasp que l'actual propietari de la secular impremta ofería als col·leccionistes mallorquins.

Suara, la Casa Guasp ha llançat al mercat el segon volum dels quatre que tindrà la col·lecció, i que conté cent pàgines amb 284 xilografies.

La mateixa sensació d'admiració i de gratitud, que va apoderar-se de tots els que saben estimar en allò que val aquesta empresa, s'ha renovat ara a la vista dels suggestius dibuixos que conté aquest segon volum. Admiració pels artistes—molts d'ells ignorats i coberts pel silenci de varies generacions—que crearen aquestes joies de l'art d'imprimir i pel propietari de l'obrador avui el més antic del món que va saber conservar-les i gratitud pel continuador del nom i del treball del fundador que al cap de quatre centúries i mitja dóna al seus paisans aquestes mostres que acrediten la importància que va tenir la impremta Guasp.

Els anys passats han voltat de prestigi aquestes xilografies, que, en sortir avui a llum, volten també de prestigi l'antiga Casa que així reivindica la importància i el mèrit de, com diria Xenius, l'Obra Ben Feta.

CAMILLO CASTELLO BRANCO.—*La vídua del penjat.*—Traducció de Jaume dels Domenys. — Biblioteca Literària de l'Editorial Catalana. — Llibreria Catalònia. — Barcelona.—200 pp.

A *viuva do enforcado* és, tant per la pintura magnífica de la vida social portuguesa de fa cent anys, com pel seu estil i la seva vivacitat, la millor de les "Novellas do Minho", amb qual nom va reunir Castello Branco la part millor de la seva producció.

Copiosa i extensa com és aquesta, en la seva quasi totalitat del gènere de la narració i la novella, tant per aquesta fecunditat com pel caràcter eminentment portuguès de la seva obra, Camillo, com li diuen a Portugal, fou sempre considerat com el primer novel·lista del seu temps. Cesareo Verde el va definir com "el més literat de tots els escriptors portuguesos".

Les característiques de la personalitat literària de Castello Branco (humorisme ple d'acidesa; crítica agudíssima de la societat que el voltava; personatges tots de la vida real, plens de passió i de veritat, encara que a voltes una mica exagerats; fantasia en la novella i profunditat psicològica en els personatges) són, tal vegada més que en qualsevol altra obra, en aquesta novella que ens ofereix, traduïda per Jaume dels Domenys, la Biblioteca Literària de l'Editorial Catalana.

L'amor, ple de timidesa, de l'orfebre; la passió valerosa de la protagonista; l'avarícia i l'obstinació del pare; la personalitat plena d'interès—de tràgics records i d'una crueltat al final justificada—del Balle Rojo de Valderas; les ben traçades siluetes dels personatges secundaris; tot, juntament amb aquell fons tan interessant de la primera meitat del segle passat, fa d'aquesta novella portuguesa un vertader joiell que honora la col·lecció que ens la dóna en la nostra llengua.

ANTONI TXECOV.—*Tres anys*.—Traducció d'Olga Savarin i Josep Miracle.—Biblioteca Univers.—Vol. XIV.—Llibreria Catalònia.—Barcelona.—102 pp.

La Biblioteca Univers, col·lecció excellent de les millors obres de la literatura estrangera, dirigida per un esperit tan selecte i despert com Carles Soldevila, ha dedicat el seu volum XIV a incorporar Txecov a la nostra llengua, fent la traducció de "Tres anys" Olga Savarin i Josep Miracle que ja treballaren junts, abans, en una traducció tolstoiana.

Antoni Txecov és un dels escriptors russos de la generació següent a Dostoiewski, que tant va influir-los. De tots els seus contemporanis és Txecov el que més val i aquell en el qual es destaquen més les qualitats pròpies dels escriptors russos; la profunditat psicològica, la concisió descriptiva i l'intensa força poètica es desprèn del conjunt de l'obra, no de les paraules o de fragments, i tot ho domina i envolta donant a les descripcions, als paisatges i a les figures una boirosa imprecisió.

"Tres anys" és una de les novel·les més famoses de Txecov, en la qual aquelles qualitats que formen el to de la literatura russa queden bé de manifest.

Al costat de reaccions que solament queden explicades pels resultats, una certa fatalitat pesa sobre els personatges i els fa moure a voltes d'una manera inesperada, però sempre duent l'ànima del lector pendent de la manera d'ésser de les figures creades pel novel·lista.

Si la gran personalitat de Dostoiewski no hagués estat suficient per crear una nova modalitat dins la literatura, Txecov—que tanta influència ha tengut en el seu país així com a França i Anglaterra—ja bastaria per si per demostrar la virtualitat i la força dels escriptors russos. Llegiu "Tres anys" i en tendreu l'evidència.

La incorporació de Txecov al català dins la Biblioteca Univers té l'avantatge que al fet de la incorporació s'uneix la facilitat que dona dita col·lecció d'adquirir el volum, donat el seu aspecte econòmic.

JOSÉ COSTA-FERRER.—*Mallorca—Guia gráfica*.—Galeries Costa.—Palma de Mallorca.—128 pp. amb 250 rotogravats i 9 plans.

Josep Costa és prou conegut entre nosaltres perquè haguem de fer la seva presentació als lectors. Des de fa uns anys ha contribuït, amb la instal·lació de les Galeries Costa a donar a la nostra ciutat un to modern, habituant els de casa i els de fora a freqüentar un local on l'art, la història, l'arqueologia i la indústria del turisme es donen la mà.

Costa ha substituït, encara que no del tot, el seu llapis de caricaturista, per la propaganda verbal i escrita de les coses artístiques.

Admirador i enamorat de Mallorca, acaba de donar una prova dels seus sentiments editant una Guia gràfica de Mallorca, que és una de les obres més completes i més ben compendiades que s'hagen fet.

Coneixedor de la psicologia del viatger ha donat més lloc a la fotografia que al text, i així ha fet desaparèixer un dels motius que sovint donen un to sec i doctrinal a les guies.

Coneixedor també dels valors artístics, tant del paisatge com urbans, de Mallorca, ha sabut donar cabuda a tots en el petit i magnífic llibre que serà poc manco que indispensable als visitants i fins i tot a molts indígenes.

Coneixedor, encara, de les ajudes de què podia valer-se amb èxit, ha tengut la gens menyspreuable d'Antoni Mulet, un dels més grans enamorats de l'illa, precursor

de l'actual corrent turístic, i de Vicens Furió, tal vegada el qui més domina i sap valorar dignament la nostra riquesa artística i arqueològica.

La presentació tipogràfica es excel·lent i el text ha estat traduït a l'anglès, cosa que fa així possible la utilització d'aquesta magnífica obra per la majoria dels nostres visitants.

Josep Costa s'ha fet, una volta més, creditor a la gratitud de Mallorca i dels mallorquins.—R. R. T.

GONÇAL DE REPARAZ (FILL).—*Catalunya a les mars*.—Edicions Mentora.—Barcelona.—252 pp.

Un bell vaixell amb les veles inflades ens ha arribat a la nostra taula de treball. És el que duu a la portada, a l'ensem atraient i severa, el llibre del nostre col·laborador Gonçal de Reparaz (fill).

Li ha estat fàcil d'arribar a Mallorca a la nau medieval. Coneixia tan bé el camí de la mar nostra... Més difícil li va ésser fer-se a la vela. El pare de l'autor ens ho conta en un pròleg, mig seriós mig burlesc, en el qual explica fets lamentables que ja coneixíem i condemnàvem. Que el tremp del pare s'encomani al fill i que desenganys semblants no el desencoratgin d'ésser un obrer més a bastir l'edifici de la nostra cultura. Prou sap que ens fan falta treballadors metòdics i més, encara, en el camp de la història, on precisament, tenim aficionats tan divertits... que àdhuc escriuen llibres producte de la seva fèrtil imaginació. I reben felicitacions de "leaders" que els les envien per haver-hi après (!) les grans gestes realitzades pels catalans (!!).

El llibre de Reparaz no pertany a la categoria d'aquestes obres, tan brillants com indocumentades, que ens comprometen davant del món. No és tampoc un estudi profund per a ús solament dels especialistes en la seva disciplina. És un llibre adreçat a un públic de cultura mitjana (nivell europeu, entenem-nos), però construït damunt la més seriosa base científica: una estreta unió entre la geografia i la història,—ciències que no s'haurien mai de separar, si es vol fer un treball sòlit,—presideix el pla de l'obra. Vertaderament, després dels moderns estudis de geografia humana, no es pot comprendre un historiador que no sigui geògraf, ni un geògraf que no esdevengui historiador. Amb tot, l'estudiós llegirà el llibre, no solament amb interès, sinó que en podrà rebre suggestions que el menin a profunditzar l'estudi, tan verge, de moltes de les matèries que tracta.

I que aquestes són apassionants per a nosaltres ens ho dirà el mateix índex del llibre: El teatre de l'expansió catalana; La cultura nàutica i geogràfica dels catalans medievals; La Cartografia i els cartògrafs catalans; La marina catalana; El comerç català; Pirates i mercaders, captius i apòstols; Els catalans a Llevant i als països orientals; Els catalans al Magreb; Els catalans a la Mar Tenebrosa; Bibliografia.

Volem fer remarcar el gran interès que el capítol III (La Cartografia i els cartògrafs catalans) ha de despertar als mallorquins, ja que aquest constitueix un extens resum referent a l'escola cartogràfica de Mallorca dels segles XIV al XVII. La competència de l'autor sobre aquest tema és de tothom reconeguda. No cal dir, doncs, que en fa una síntesi acuradíssima.

I, encara, hem de cridar l'atenció sobre el capítol VIII (Els catalans al Magreb), en el qual esbossa els principals trets de l'expedició de mallorquins almoràvids a l'Àfrica del Nord, on es sostingueren durant mig segle (1185-1238), malgrat d'haver caigut Mallorca primer en poder dels almohades i més tard dels cristians.

Reparaz fa notar—com ho havia ja fet en un article aparegut en L. N. T. (any II, n.º 24)—el desconeixement que tenen els historiadors peninsulars de les gestes dels nostres avantpassats quan aquests són musulmans. Això és degut a les *cloisons étanches*, com les anomena E. F. Gautier, que s'han volgut crear, artificialment, en la història. No, no podem, encara avui, continuar creient que en un país determinat una massa humana n'hagi foragitat una altra. I que els fets de l'una siguin gloriosos, mentre els de l'altra mereixin vilipendi. Els qui manaven podien canviar, però el poble restava: "els mateixos homes fent les mateixes coses". I tan nostres hem de considerar les gestes heròiques i cruels dels Roger, com les dels Gania, puix que si ells eren els qui comandaven, els qui obeïem érem sempre nosaltres.

L'estil de Reparaz encaixa molt bé en el desenrotllament de "Catalunya a les mars", on sovint la seva ploma deixa d'exposar fets històrics per convertir-se en una arma de combat, ardida i coratjosa. Això fa que l'interès de la lectura no decaigui, endut el lector per la flama batalladora que anima l'autor de l'obra.—E. P.

ARTUR PERUCHO.—*Catalunya sota la Dictadura*.—Editorial «Proa».—Badalona.

Els sis anys i mig indignes de Dictadura han ocasionat—tots estem d'acord en això—un mal enorme al país que l'ha hagut de suportar. Tanmateix, en algun aspecte—cal reconèixer-ho—és indubtable que ha fet un bé.

Entre els beneficis indiscutibles, per exemple, podem comptar-hi el d'haver provocat entre nosaltres el desvetllament de la literatura anomenada "política" (conreuada ja durant els anys d'opressió per alguns homes públics condemnats a un ostracisme sever) i ràpidament desenvolupada, tot just ocorreguda la grotesca caiguda de Primo de Rivera, per nombrosos ciutadans ofesos, que bé podem dir que formen legió.

Entre aquests llibres, sorgits en bona part d'enmig de la massa anònima, els uns vénen a constituir un capítol de greuges que anatemitza l'horda selvàtica que detentà durant una pila d'anys el monopoli dels càrrecs públics, i volgué detentar àdhuc el monopoli de l'honor; altres representen una formidable acusació contra l'obra d'aquella malaurada "casta" ("casta privilegiada" es cregueren ésser!) i d'altres, en fi, formen un allegat aplastant contra la barbàrie desenfrenada que tot ho volgué razziar...

Una mica de cadascuna d'aquestes característiques té el llibre "Catalunya sota la Dictadura" que, acuradament imprès per l'"Editorial Proa", ha publicat un jove escriptor tot civilitat i amor per la llibertat, el nom del qual és familiar als lectors d'aquesta revista: Artur Peruchó.

Deixant-se conduir per aquest amor, que és potser en Peruchó passió excitatriu inextingible, i empès, per altra banda, per una fonda indignació d'home covardament ofès, ha volgut escriure un compendi de les brutalitats comeses per la Dictadura contra Catalunya, terra que com tothom dolorosament sap, escollí el trogloditisme incivil desfermat, com el blanc de les seves ires.

Tanmateix, no espereu trobar en "Catalunya sota la Dictadura" l'acusació sistemàtica o l'insult groller, al qual tant s'aferrià aquella gent de trist record; malgrat que tal volta justificarien l'una i l'altra les revelacions d'actes de tirania que en el decurs de l'obra tot sovint hi trobem, el llibre no és més que una serena exposició dels greuges i dels atropellaments que s'inferiren a la nostra terra durant els sis famosos anys de desvergonyiment. El mateix autor obre el llibre amb

un emocionant pròleg, les primeres ratlles del qual són per constatar que no el guia altre desig que el de servir la veritat. "Si aquesta veritat és dura o vergonyosa—afegeix naturalment—jo no en tinc la culpa"...

El cop d'Estat, els catalanistes davant la Dictadura, la substitució i dissolució de la Mancomunitat, el famós "cas" de la Universitat Nova de Barcelona, la persecució de la llengua catalana, l'agressió contra el Col·legi d'Advocats, la política internacional, el plet català a la S. de N. i als Congressos de Minories Nacionals i davant la còmica Assembla Nacional Consultiva, l'ordre, les finances públiques... tot això tractat imparcialment, naturalment, com qui conta amb tots els seus detalls un somni feixuc, en la narració del qual es complau de tant en quant l'autor de posar-hi una espurna d'ironia o hi deixa sentir una rialla fresca de despit, interrompent el dolorós monòleg...

BARTOMEU FERRÀ.—*Chopin i George Sand a la Cartoixa de Valldemossa.*—Impremta "L'Esperança".—Palma de Mallorca.

L'autor d'aquesta obra,—el nom del qual entre nosaltres va vinculat preferentment a les més belles manifestacions pictòriques insulars,—que viu habitualment en una cella de la mateixa Cartoixa de Valldemossa copsant la infinita melangia d'aquells vells indrets monacals, posseeix una sensibilitat exquisida, no ignora quines són les valors emotives que deuen reflectir en el gènere literari i, a més, coneix a fons la bibliografia que ha sorgit arreu a propòsit del sojorn de Chopin i George Sand a Mallorca, en els dies romàntics en què motius de salut i d'amor impulsaren el gran pianista polac a realitzar el seu viatge.

Ens creiem relevats, doncs, de constatar que en el llibre-assaig que ara ens ha ofert Bartomeu Ferrà hi palesa, no sols el que en podríem dir "coneixement de causa", sinó un esperit subtil i sensitiu que ungeix d'un poètic misticisme totes les pàgines de l'obra.

Per altra banda, és curiós que, malgrat la pruïja de fragments i articles que s'han escrit a l'entorn de la vinguda de Chopin i George Sand a Mallorca, ens desperta sempre el tema a nosaltres, que considerem amb justesa aquell viatge com un dels episodis de més relleu de la nostra història contemporània, un interès inexhaurible i extraordinari. D'aquí que podem dir, paradoxalment, però amb exactitud, que el vell tema és, tanmateix, per a nosaltres un tema sempre nou. No envelleix, ni passa de moda, com no hi passen encara, malgrat els corrents materialistes que ho envaeixen tot, aquelles romàntiques històries en les quals es barregen l'art i l'amor, el sofriment i la dolor, altrament tan humans...

"Chopin i George Sand a la Cartoixa de Valldemossa", que flaira precisament a dolça malinconia, per això sol ja ens atiaria l'interès i ens plauria. Però en el llibre que sota aquell tema acaba d'oferir-nos En Ferrà, hi ha quelcom més que la plasmació justa i sobria, de la coneguda història d'art i d'amor, car no sols fan més mengívol el llibre les dades fins ara desconegudes que el seu autor ens revela, sinó també els relleus d'aiguafort romàntic, admirablement traçats per una mà d'artista, que tant sap imprimir vida i emoció a la ploma com als pinzells.

Només es troba a faltar en aquesta breu obra—ho diem amb recança—un major nombre de pàgines, no únicament per assaborir la literatura d'En Ferrà, sinó per fruir més encara dels gravats que s'intercalen per entremig de les fulles, gravats que no vacillem en qualificar d'esplèndids, d'una manera especial els nomenats "a ploma", al·lusius a la Cartoixa, dibuixats pel propi autor.—F. V. B.

RECULLS DE FORA

Dissabte 25 d'octubre s'inaugurà a Barcelona "Unió Catalana". Segons el seu president, F. Valls Taberner, el desig de la nova entitat, integrada de moment per elements pertanyents en la seva majoria a la Lliga, és d'instaurar en el catalanisme "un sentit de convivència, de diàleg, d'examen objectiu de les realitats vives". Parlaren, a més, en l'acte inaugural els senyors Vidal i Guardiola, J. Balcells, J. M. Trias de Bes, i foren llegides unes interessants quartilles d'En Cambó, enviades des de París, que, com és natural, no han deixat d'ésser comentades.

A propòsit d'aquest rescent document cambonià, hem tornat a sentir parlar de la política i de la tècnica. Aquí, que les dues coses ens fan grandíssima falta, ens ho podem mirar més en fred i celebrar, de pas, que aquells qui parlen de tècnica són també per això polítics.

El mes d'octubre no ha estat un mes tranquil per a la vida política i econòmica de l'Estat espanyol. En el primer aspecte: vagues, generals i parcials, importants, en diverses ciutats, començades dia 5 a Bilbao en protesta de la impúdica campanya proselitista dels elements del Pup, i esteses a altres punts d'Espanya amb un vague sentit revolucionari, actualment dominat, sembla. A Barcelona foren empresonats governativament, com a mida preventiva, diversos elements polítics d'esquerra extrema i aquesta és l'hora que hagin estat alliberats. Cosa que està molt lluny de fer-nos avançar gens pel camí de la pacificació dels esperits.

Tampoc no hi contribueixen gens ni mica casos tan extraordinaris en relació amb la justícia i el dret de gents, com el succeït amb Francesc Macià, arribat inesperadament a Barcelona i segrestat per la policia espanyola que s'apoderà d'ell i el retornà a Bèlgica, davant l'estupefacció de la consciència jurídica més elemental.

Si l'extradició rescent de cert súbdit italià, desafecte als poders actuals d'aquella nació, fou blasmada ja fortament, el cas Macià, en el darrer episodi que li ha donat actualitat, és de les coses que avergonyeixen. ¿Cap a quina normalitat ens encaminen aquestes passes?

La vida econòmica de l'Estat espanyol ha passat per moments greus que semblen de moment superats. El canvi estranger atenyé altures insospitades en una ràpida ascensió catastròfica. El govern sortosament no perdé la serenitat. Fou destituït fulminantment i expedientat quan la confusió era major, el Marquès de Cabra, sub-Governador i Governador accidental del Banc d'Espanya. Anà una Comissió a París i Londres. La pesseta, dins la gravetat, reaccionà, i el canvi segueix a hores d'ara un curs de millora esperançador.

Ningú no negarà la importància de la normalització política en la qüestió

econòmica nacional, i per això espanta la desorientació general que no tendeix a aminorar sinó a créixer, com més s'atança de dia en dia el projecte electoral anunciat i ratificat cada dia, en projecte, pel propi Govern. ¿Desconfiança de la sinceritat dels propòsits? ¿Indiferència suïcida? ¿Incorregible passivitat? Els únics elements que activen la propaganda i accionen dins un pla innegablement orientat són els republicans. El to i les xifres, no vanes, d'assistents als grans mitings de Madrid i València són qualque cosa.

* * *

Dia 7, es tornà a celebrar enguany l'anomenada Festa del Llibre, amb èxit superior encara, en aquells llocs on el mercat del llibre compta per alguna cosa, a l'assolit en anys anteriors. No ens espanti això de mercat: amb totes les impureses comercials i industrials, inevitables, ens ha de semblar bé tot quant serveixi a la difusió del llibre, un dels instruments primordials i bàsics de tota cultura.

* * *

Ha estat commemorat arreu d'Itàlia, com cada any, l'aniversari de la marxa sobre Roma. Amb aquest motiu, el 27 d'octubre, en la reunió de l'Assemblea general del Partit Feixista, disparà Mussolini un altre dels seus grans castells de focs verbals que són l'astorament de la cultura i el seny humà de 1930. Assegura el Duce que en 1950, Itàlia resultarà ésser l'únic país jove d'Europa. I, tanmateix, són ben visibles les clivelles que van obrint-se poc a poc en el feixisme. La rescent dimissió de Turatti no deixa de tenir la seva importància; i el nombre d'emigrants que cada dia passen la frontera, camí de Bèlgica i de França té també la seva.

* * *

Es d'assenyalar l'aparició en llibreria de l'edició espanyola del llibre de Dom L. Sturzo, el fundador i cap del Partit Popular italià, "Italia y el Fascismo".

* * *

Ha estat festejat solemnement, com esqueia a la importància i mèrits de la seva fulla de serveis, el XXV aniversari de la fundació de l'observatori de l'Ebre, a Tortosa. Assistí a les noces d'argent el fundador P. Cirera S. J.

* * *

Per tractar-se d'un historiador alemany, que ha passat a Mallorca llargues temporades, estudiant en els nostres arxius copiam el que Antoni Grieria diu d'ell a les planes d'"El Matí" de Barcelona, en parlar de les activitats de la "Görresgesellschaft." El Dr. Wilhelmsen, privat docent de la Universitat de Friburg que ha d'escriure un volum sobre la Història d'Espanya en la gran Història universal que prepara la casa Herder, estudia la Història del Regne de Mallorca i prepara la publicació de les *Leges palatinæ*, segons un manuscrit de la Biblioteca de Brusselles".

N O T I C I A R I

UNA LÀPIDA

El Rotary Club, en una de les darreres sessions, prengué el lloable acord de posar una làpida a la façana de la casa on encara resta treballant la impremta i llibreria de Ca'n Guasp, la més vella del món. És, realment, la impremta Guasp una glòria mereixedora de l'homenatge projectat i al qual ens adherim nosaltres ben corament.

EL CODI PENAL DE LA DICTADURA

L'advocat Antoni Pou s'adreça al Degà de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats, pregant-li que proposàs a la Junta de l'esmentat Col·legi i aquesta, si ho aprovava, demanàs al Govern la derogació del Codi penal, promulgat per la Dictadura amb un Real Decret-Llei, i el restabliment del Tribunal del Jurat.

UN PERIODISTA DANÈS

És vengut a la nostra illa el periodista M. Feodor de Lütken, redactor del "Nationaltidende" de Copenhague. La seva missió és escriure pel seu periòdic una partida d'articles, on reflexi les impressions de viatge.

NOU SETMANARI

Acaba de veure la llum pública el setmanari "Cuadrilátero" revista que s'ocuparà dels aconteixements teatrals, cinematogràfics, deportius i taurins que s'esdevinguin a Mallorca "posant en les referències i comentaris més veracitat que fantasia, més objectivitat que subjectivitat". Feim vots que així sia i li desitjam llarga durada.

TURISME

Vengueren els següents vaixells: francesos: "Simone", "Sabot de Venus"; anglesos: "Arandora Star", "Janetta IV"; alemanys: "Adolph Woermann", "Watussi", "Ussukuma"; nordamericans: "Azara", "Jampa".

JACINTE GRAU

Torna a ésser el nostre hoste l'autor del "Conde de Alarcos", senyor Jacinte Grau, fervent enamorat de la nostra Roqueta. Sia benvingut.

LA NOSTRA BANDERA ALS AUTOS

Hem notat, i ho volem consignar com exemple a seguir, que alguns autos porten a un costat la nostra bandera. És una bona pensada.

TRADICIÓ QUE DESAPARIEX

De cada any, la festa de les Verges va perdent el seu caràcter tradicional. Cada volta són més contats els estols de bergantells que es passen la nit

fent músiques pels nostres carrers ciutadans, deixant-hi notes d'alegria sana. Les ensaïmades, els rabiols frits, els bunyols i l'oli bullent dins les calderes, ran del portal, que salprenia l'aire del carrer un poc agrament, van passant de moda i com que no alegrin la generació present, amiga dels esports i de tota mundanitat vàcua i novella.

S'esfuma el caràcter tradicional de la nostra ciutat, sobretot les seves manifestacions més típiques i populars.

UNA ARTISTA SUECA

Al teatre "Defensora Sollerense" donà un concert la violinista sueca Helga Salkeld amb la col·laboració de la pianista alemanya Erna Stein. Els concurrents aplaudiren amb entusiasme l'execució de les obres anunciades al programa.

"TAFONA COOPERATIVA" DE SÓLLER

Aquesta societat, tan mallorquina, ha clos el balanç de l'any passat amb un benefici de 6.719'42 pts. que passà al fons d'amortització. A més, aprovà el projecte d'instalar una refineria per a la filtració i decoloració dels olis.

BOYS SCOUTS

Passaren una temporada a Mallorca, trescant la illa, un estol d'exploradors de la nació suïssa. Aixecaren el campament al bosc de Bellver.

LES MINYONES

L'Ajuntament comprà per 50.000 pessetes el solar de l'església de les Minyones, per la conservació de la qual férem una crida al seu temps. Abans que tomar-la ¿no s'hagués pogut dedicar a algun fi cultural, instal·lació de biblioteca, per exemple?

NOU ESTABLIMENT

S'és inaugurat, sota el títol de "Anglo Majorcan Association", un establiment la finalitat del qual serà facilitar noves a l'estranger sobre lloguer de cases, preus d'autos i d'excursions. A més, tindrà socis comerciants, recomanats de confiança. El director és John H. G. Baldwin.

CLASSES DE LA NOSTRA LLENGUA A SÓLLER

El pintor i publicista Josep M.ª Mir, qui fa estona sojorna a Sóller, obrí un curs de gramàtica i ortografia, segons les normes de l'Institut.

UN NOU APARELL AERI

És inventor d'aquest nou "cometagiroadvió" el Sr. Pere Sastre Obrador. A Lluchmajor té un hangar on el nou estel espera l'hora de fer les proves oficials.

A LA CACERA D'ANTIGUITATS

Els nostres platens ja no s'aconhorten d'estar-se asseguts darrera els mostradors ciutadans, sinó que, en competència amb els antiquaris, posen sucursals als pobles i no satisfets amb aquests afanys, visiten les persones, posseïdores de joies antigues de valor, per les quals prometen bones quantitats.

Per aquest camí s'apressarà la ruïna del nostre tresor artístic, si algú no els trenca el pas. Alludim les nostres autoritats que, d'una vegada, s'haurien

de decidir a formar un museu on s'arreplegassen els exemplars més típics i valuosos.

OBITUARI

El dia 20 del present mes d'octubre morí a Madrid, a l'edat de noranta tres anys, el fill il·lustre de Mallorca, Capità General Excm. Sr. D. Valerià Weyler i Nicolau.

El Sr. Weyler, que en la seva brillant carrera militar, obtengué els màxims honors i la més alta graduació, es distingí sempre per la seva senzillesa de caràcter, i aprofità els honrosos càrrecs que ocupà i la seva valuosa influència, per afavorir Mallorca sempre que l'ocasió es presentà.

Mallorca, amb la seva mort, ha perdut un dels seus fills més preclars, i LA NOSTRA TERRA en associar-se al dol general, fa present el seu pesar a la família de l'il·lustre finat.

FUNICULAR AERI

Ens hem enterat que el nostre amic i col·laborador, l'Enginyer de camins, Antoni Parietti, ha projectat la construcció d'un funicular aeri des de Ca'ls Reis (part d'Escorca) al cim del Puig Major.

Hi ha excel·lents impressions respecte al projecte esmentat que, Déu volent, serà prest una realitat, ja que la idea ha caigut admirablement bé en camps apropiats a l'èxit.

Aquesta obra, la importància de la qual no es necessita ponderar, serà una de les millores més beneficioses per Mallorca i sobretot, i d'una manera especial, pel turisme que ens visita.

Creim amb positiu fonament que aquest funicular ha d'ésser dels més atractius, ja que la bellesa dels panorames d'aquella encontrada, és, sens dubte, la més gran de Mallorca.

No hi ha que dir que, amb tot entusiasme, ens sumem a la bona pensada d'En Parietti, i que el felicitem efusivament tot fent vots perquè el projecte sigui prest realitat.

OBRA TEATRAL

El dia 30 d'aquest mes, el nostre col·laborador Sr. Andreu Fontirroig estrenà en una funció benèfica al Teatre Principal una comèdia dramàtica titulada "El plaer del sacrifici" que fou representada per la companyia Catina-Estelrich.

L'obra fou ben rebuda per la concurrència i per la crítica local, i el seu autor va ésser cridat a les taules.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTÍ I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA